

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjeništvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franklškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefraniranih pism ne sprejemamo. Izdaja vsak četrtek. Narodna letna 60 Din. za inozemstvo 80 Din. Člani pos. UJU plačajo list in članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davek posebej. Pošt. šek. rač. 11.197. Telefon 3112.

Deset let je minulo...

Od Soče do Vardarja je zadonel mogosen klic: »Velika Jugoslavija je ustanovljena!« Narod, ki je komaj mogel verjeti, da je končana svetovna morija; narod, ki je težko pričakoval konec suženjstva in rojstvo svobode, je enoglasno pozdravljalo novo 13 milijonov državo »Veliko Jugoslavijo«.

Deset let je minilo od onega dneva, ko je donel ta mogosen klic po vsej državi. — Deset let je minilo od dneva, ko je takratni regent Aleksander izrekel zgodovinske besede: V imenu Njegovega Velikanstva kralja Petra I. proglašam ujedinjenje Srbije z deželami neodvisne države SHS v enotno kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. — Ni dolga doba deset let, a vendar moremo ravno v tej dobi zabeležiti mnogo lepih in veselih, a še mnogo več žalostnih dogodkov. Oglejmo si jih z našega učiteljskega stališča.

Ujedinjena domovina nam je dala čisto narodno šolstvo, ki je preje moralo biti hote ali nehoti v službi potujočevalcev našega naroda. — Dolgoletna učiteljska borba za gnotne pravice in stanu odgovarjajoče plače je bila prvo leto v ujedinjeni domovini dobojevana z »reditvijo učiteljskih plač, a je danes ob desetletnici obstoja države zopet aktualna. — Slovenski učitelj je postal v svobodni in ujedinjeni domovini državni uradnik in ima vse pravice istega zagotovljene v uradniškem zakonu.

Nj ravno mnogo takih veselih dogodkov, a vendar bi jih lahko naštel še nekaj, a kljub naši skromnosti moramo priznati, da so vseli dogodki v naši državi za uradništvo, še posebej pa za učiteljstvo, zelo redki. Mnogo več pa bi lahko naštel žalostnih momentov, ki ravno nas učiteljstvo, ki smo mnogo — mnogo žrtvovali za ustvaritev ujedinjene domovine, pretresajo in nas navdajajo s strahom, ko se zamislimo v bodočnost naše države.

Komaj deset let... Otrok, ki se je rodil istočasno z našo Veliko Jugoslavijo, hodi komaj v četrti razred osnovne šole, ne pozna nesloge in partizanstva, le ljubezen in zaupanje do součencega ga diči in z jasnim očesom zre v bodočnost. — In država? — Kaj kmalu so se polegli navdušeni klici in narod pijan navdušenja se je prebudit in začel z delom. In ravno delo ter ustvarjanje je zavredlo narod do nesoglasij, do preprirov in neslog. — Značilno je za nas Slovane, da ne moremo biti složni pri skupnem delu in ta nesloga se prav v veliki meri kaže ravno pri nas. Komaj je bila ustvarjena skupna država, že so se začele načelne in nenačelne politične in plemenske borbe, ki so se stopnjevale in dosegle kulminacijo ravno ob desetletnici našega ujedinjenja. Besedo kralja Aleksandra ob proklamaciji ujedinjenja kraljevine: »upam, da bo naš narod za vedno ostal složen in močan, da bo v novo življenje šel vedrega in ponosnega čela, vreden sreče, ki ga čaka«, se niso uresničile. Nesloga razjeda našo državo, partizanstvo se je povzpelo do viška in narod ne more spoznati sreče, ki ga čaka v slogi in bratski ljubezni...

To so žalostne reminiscence ob desetletnici našega ujedinjenja. Učiteljstvo, ki se je vedno zavedalo svoje naloge med narodom, tudi tega važnega momenta ne sme prezreti. Ne z bleščočimi napisi na svojih programih in na svojih praporih, temveč v dejanju pokazimo, da nam je ujedinjena domovina vedno pri srcu. Kot je sodelovalo učiteljstvo pri ustvarjanju in kot se je radovalo ob rojstvu Jugoslavije, tako mora stopiti danes ob desetletnici zopet na branik ujedinjene domovine.

Partizanstvo je zelo veliko zlo, ki ne upropašča samo društva in organizacije, marveč je zmogljivo upropasti tudi mnogo večje narodne pridobitve. In ravno to strankarstvo se je, v mnogo večji meri nego doslej, razpaslo med našim narodom in neti zdaj z ene, zdaj z druge strani strankarsko in plemensko sovraštvo. Učiteljstvo, ki je spoznalo kvaren vpliv strankarstva na svojo organizacijo in ga radi tega iz nje popolnoma odpravilo, naj sedaj dobro premisli, do kake meje sme iti strankarska borba med narodom, da ne postane ogabna in tudi nevarna. Ta borba naj ostane vedno v mejah dostojnosti in kjer pa teh ne pozna, je dolžnost učiteljstva, da blazi strasti med narodom in brzda partizanstvo. Skušajmo odpraviti neslogo in vplivajmo pomirjevalno na narod ter ga pripravimo do tega, da bode vreden sreče, ki ga čaka edino le v složni domovini.

Še druga je bol, ki jo mora ravno slovensko učiteljstvo ob desetletnici ujedinjenja prav posebno povdariti. — S plebiscitom smo izgubili del naše Koroške in z njim zibelko Slovenstva Gospo Sveto. Boli nas ta izguba, a mnogo težja je izguba celega Primorja. Pred desetimi leti smo še verovali v pravičnost, verovali Wilsonovim točkam ter prepustili 333 slovenskih in srbohrvatskih šol v upravljanje Italiji. Na teh šolah je ostalo 816 učiteljev (ic) v dobri veri, da bode kmalu zmagala samoodločba narodov. A prevarani

smo bili mi in prevarani so bili oni, a našemu nad pol milijona broječemu delu naroda ni ostala po desetih letih niti ena šola — in niti en učitelj. Nastane pa zdaj vprašanje, ali ni ravno naša nesloga v veliki meri kriva, da je trpljenje naših zaslužjenih bratov tako veliko? — Preglejmo in pazno premislimo dogodke prvih desetih let obstoja naše države, pa bomo videli, koliko smo zamudili s

svojimi nesmiselnimi prepri, s svojo neslogo. Poglobimo se v naloge učiteljstva, stopimo med narod s pomirjevalno in blažilno besedo, opozarjajoč ga na nevarnost, ki je posledica nesloge, pripravljamo ga za lepše življenje, da bo bilanca drugega desetletja veselejša in proslava dvajsetletnice prislejša nego proslava desetletnega jubileja naše ujedinjene Jugoslavije.

V. M.

Vse državno uradništvo se pritožuje nad mizernim gmotnim položajem - železničarji, profesorji protestirajo.

Protest železničarjev.

Na protestnem shodu, ki se je vršil v Logatcu, so železničarji sprejeli naslednjo resolucijo:

»Številni zbrani železničarji na protestnem shodu v Logatcu dne 25. novembra t. l. in katerega je sklicalo UJNZIB, ugotavljajo, da se njih pravice dan za dnem kršijo. Najodločnejše protestirajo proti krivicam, ki se jim godijo in ki so posebno označene v resoluciji, ki je bila sprejeta na delegatskem zborovanju UJNZIB v Ljubljani dne 14. oktobra t. l.

Ponovno opozarjamo merodajne činitele, da ne morejo železničarji izhajati z nesramno nizkimi prejemki, ki jim ne zadostajo niti za vsakdanji kruh, kaj šele za ostale življenske potrebe, kar je v kvar težki in naporni službi, ki jo imajo vršiti železničarji. Ogorčeno dvigamo svoj glas proti redukcijam osebja, proti znižanju ur in prejemkov, uveljavljenju delavskega pravilnika. Zahtevamo, da se to premoženje uporabi v dobrobit železničarjev ljubljanske direkcije kakor tudi, da se železniška uprava v Ljubljani končno zgane v obrambo pravic železničarjev, da postopa po zakonu o prometnem osebju in po pravilniku železniških delavcev. Ako uprava tega ne zmore, naj prepusti mesto sposobnejšim.

IV. D.:

Predlog zakona o narodnih šolah predložen Narodni skupščini z O. N. br. 86.433 od 30. oktobra 1928.

I.

(Izveček iz vladnega projekta.)

I. Obče odredbe. Obče odredbe obsegajo smoter narodnih šol, določajo obveznost osnovnošolskega pouka, njega brezplačnost, prevzemanje plačevanja učiteljstva in nameščenecv na teh šolah s strani države ter oproščajo učence teh šol vsake vpisnine in šolnine. (Čl. 1.—4.)

II. Vrste narodnih šol. Predlog zakona omenja sledeče vrste narodnih šol: osnovne šole, zabavišča, pripravljalne razrede, nadaljevalne šole, šole za nedovoljno razvito (defektno) dečo ter ustanove, ki podpirajo socialne in ekonomske potrebe za napredek šole.

V zabavišča se sprejema deca, ki dovršijo četrto leto. Za narodne manjšine se otvorijo pripravljalni razredi, ki so obvezni in se ne štejejo v redno šolanje. (Čl. 5.—7.)

Šolska obveznost. V večjih mestih in industrijskih krajih je obvezno osnovanje zabavišča ni pa obvezno pouk. Otvorijo se lahko tudi v ostalih krajih, kjer se vpiše 30 otrok.

Obvezno šolanje v osnovni šoli traja osem let. Vendar se deli ta obveznost v redni pouk, ki traja celo šolsko leto in skrajšani pouk, ki traja en dan ali dva poldneva v tednu. Reden pouk je obvezen za nižje štiri razrede. V višjih razredih se lahko vrši redni ali skrajšani pouk. Olajšave predlaga krajni šolski odbor ter odobruje prosvetni inspektor. (Čl. 9.)

Kjer se rabi deca višjih oddelkov za poljska dela, predlaga lahko krajevni šolski odbor skrajšani pouk v zimskih mesecih od začetka novembra do kraja marca ali skrajšani pouk v tem času šol. leta. (Čl. 10.)

Šolske oblasti se hočejo potruditi, da se izvede osemletna šolska obveznost povsod, kjer ni nepremagljivih težkoč. (Čl. 11.)

Nižja in višja osnovna šola. Prvi štiri razredi so nižja, a ostali štiri razredi višja osnovna šola. (Čl. 12.)

Olajšave po dovršeni nižji osnovni šoli. Po dovršeni nižji osnovni šoli prestopi učenec lahko v meščansko ali srednjo šolo. Če dovrši tam dva razreda, se oprosti nadalnje šolske obveznosti v osnovni šoli. Enako se oproste oni, ki gredo v obrt in hodijo v nadaljevalno šolo. Kdor pred tem časom izstopi, se mora vrniti v osnovno šolo. (Čl. 13.)

Šole za nedovoljno razvito dečo. Šole za nedovoljno razvito (defektno) dečo obiskujejo otroci, ki so nesposobni napredovati v osnovni šoli, t. j. slepa, gluhonema, telesna ali duševno zaostala deca. Te šole se vzdržujejo ob državnem ali samoupravnem strošku. Program in način dela v teh šolah predpiše minister prosvete s posebnim pravilnikom. Te šole so internatsko urejene. Država lahko podpira tudi šole te vrste, ki so ustanovljene

od samoupravnih teles, po privatni inicijativi ali od humanih združenj. (Čl. 14. in 15.)

III. Otvorjanje šol. Osnovna šola se mora otvoriti, kjer je v obsegu 4 km 30 šoloobveznih otrok od dovršenega sedmega do dovršenega enajstega leta. (Čl. 17.)

Šolske občine. Vsak kraj, kjer je ena ali več šol, tvori šolsko občino. Ime ima po kraju, kjer se šola nahaja. (Čl. 18.)

Krajevni šolski odbor. Vsaka šolska občina ima svoj krajevni šolski odbor. (Čl. 20.)

Dolžnosti politične občine so dati zemljišče, dvorišče, igrišče, šolski (v vseh tudi za učitelje) vrt in stanovanja za učitelje. Šola mora imeti učilnice, delavnice, po možnost dvorano za prireditve in telovadbo, pisarne in zbornico ter stanovanja za učitelje in slugo. Občina mora dati denar za učila, samoučila za revno dečo, kurivo za šolo, učitelje in slugo itd. Prosvetna uprava lahko prisili občino preko upravne oblasti do izpolnjevanja zakonitih dolžnosti. (Čl. 21.)

Šolski proračun izdela šolski odbor in ga potem sreskega nadzornika predloži oblastnemu šolskemu odboru. Po odobritvi ga predloži pripadajoči občini, da ga uvrsti v občinski proračun. (Čl. 22., 23. in 30.)

Šolske zgradbe. Min. prosvete predpiše v sporazumu z min. javnih del in min. narod. zdravja ugodne načrte in pravila za šolske zgradbe, učiteljska stanovanja, ureditev vrtov itd. (Čl. 24. in 25., 27.—29.)

Stanovanja za učitelje. Vsaka vaška šola mora imeti toliko stanovanj, kolikor je na šoli učnih mest. Brez predpisanih stanovanj za učitelje se ne more otvoriti šola ne nov razred. (Čl. 26.)

Državni šolski fond. Državni šolski fond v Narodni banki znaša 150 milijonov dinarjev, iz katerega se daje posojila in podpore siromašnim občinam za zidanje šol. (Čl. 30. in 31.)

Šolska imovina. Šolska občina se more vknjižiti na vso šolsko imovino, ki jo naštevajo čl. 33. in 34. (Čl. 35. in 36.)

IV. Pouk. Učni predmeti (čl. 39.) so isti kakor sedaj, le deška ročna dela ne tvorijo posebnega predmeta. (Čl. 39. in 40.) V višjih razredih na deželi mora pouk razvijati z miseljo za poljedelstvo, v mestih pa za obrt in trgovino. (Čl. 41.) Pouk se vrši v državnem jeziku, le v krajih narodnih manjšin se dopušča po senžermenski pogodbi na željo roditeljev v nižjih razredih pouk v tujem jeziku, izjemni nacionalnih predmetov in državnega jezika, ki se mora vršiti na državnem jeziku. (Čl. 42.) V višjih razredih se uči tuji jezik le kot predmet, vse drugo v državnem jeziku. Kjer ni čistih narodnih manjšin se za 30 otrok lahko otvori odedek v tujem učnem jeziku. (Čl. 43. in 44.)

Verski pouk. Vse predmete poučujejo učitelji. Kjer ni učitelj enake vere z otroci, poučuje verouk duhovnik. (Čl. 45.) Učiteljice

morajo poučevati ženska ročna dela in gospodinjstvo v razredih, kjer so nameščeni učitelji.

Število otrok. Razred brez oddelkov ne sme imeti čez 60 otrok, a z oddelki ne čez 45 otrok. (Čl. 48.)

Učne knjige. Min. prosvete predpiše pravila za izdelavo učnih knjig. Učne knjige se ne morejo monopolizirati. O uvedbi učnih knjig odloča učiteljski zbor dotične šole. (Čl. 51. in 52.)

Šolski vrt mora biti pri vsaki šoli in mora služiti v učne svrhe. Min. prosvete predpiše vzorne načrte za šolske vrtove. Dohodek pripada učiteljem po predpisih. (Čl. 53.)

Zbirke in knjižnice. Vsaka šola mora imeti potrebne zbirke, učila ter mladinsko učiteljsko in javno knjižnico. (Čl. 54.)

Šolsko leto traja 10 mesecev, od začetka septembra do kraja junija. Praznovanje državnih in drugih praznikov odredi minister prosvete. Velike počitnice so v juliju in avgustu. Izjemoma, kjer to zahtevajo poljske ali klimatske razmere, sme minister prosvete na predlog oblastnega šolskega odbora izpremeniti začetek in konec šolskega leta in razdeliti tudi drugače šolske počitnice. (Čl. 55.)

Olajšava zaradi gospodarskih potreb se lahko izvrši s strani prosvetnega inspektorja na predlog šolskega odbora ter se v višjih razredih prekine v enem letu lahko pouk iz tega razloga za en mesec. (Čl. 56.)

Šolske svečanosti. Ob sklepu leta se priredijo šolske svečanosti, na katerih se rodiljem pokaže uspeh letnega dela v šoli, da ga tembolj spoznajo in cenijo. (Čl. 58.)

V. Učenci. Učenci vstopijo v šolo z dovršenim sedmim letom, a izjemoma, če je prostor in so dobro razviti tudi z dovršenim šestim letom. (Čl. 59.)

Vpisovanje vrši krajevni šolski odbor najdalje do 1. julija. (Čl. 60.—63.)

Privatni pouk. Sreski šolski nadzornik lahko dovoli, da se poedini učenci poučujejo privatno in delajo izpit koncem leta. (Čl. 63.)

Šolske zamude. Zamude se dostavljajo vsakega 1. in 15. v mesecu krajevnemu šolskemu odboru. Kazni so opomin in denarna kazen 10 Din od dneva. Pritožba proti kazni je dovoljena na sreskega šolskega nadzornika. Če občina ne iztirja kazni, jih plača predsednik. (Čl. 64., 65. in 66.)

Klasifikacija se izvrši dvakrat v letu, in sicer meseca januarja in meseca junija. Na predek je odličen (5), prav dober (4), dober (3), zadosten (2) in nezadosten (1). Vedenje: vzorno, dobro, slabo. (Čl. 67.)

Prestop v višji razred se vrši koncem leta. Za prestop je vzeti v obzir celokupen uspeh. (Čl. 68.)

Prestop v drugo šolo se vrši s posebno »prevodnico«. Upravitelj sme izbrisati učence iz vpisne knjige šole tedaj, ko drugi upravitelj javi vstop v novo šolo. Isto velja za prestop v meščansko, srednjo in drugo šolo ter v dečo. (Čl. 69.)

Odpust iz osnovne šole. Po osemletnem obisku osnovne šole dobe učenci odpustnico. Upravitelj mora voditi evidenco o otrocih, ki so prestopili v druge šole. (Čl. 70.)

VI. Nameščenici — učitelji. V vseh šolah in ustanovah po tem zakonu morajo biti nameščeni učitelji in učiteljice, ki se lahko zaposle tudi v administrativni službi prosvetne stroke. Učitelji so lahko začasni ali na stalni. Začasni so po zrelostnem izpitu, stalni po usposobljenostnem izpitu. Usposobljenostni izpit polaga lahko učitelj po dveletni službi v osnovni šoli. (Čl. 75.—77.)

Zabavilje so nameščene v zabaviščih (otroških vrtcih) ter morajo imeti poseben izpit, ki ga predpiše min. prosvete s posebnim pravilnikom. Stalnost dobe po usposobljenostnem izpitu za zabavilje, ki ga polagajo po dveh letih službe. (Čl. 78.)

Imenovanje in napredovanje se vrši po predpisih uradniškega zakona. (Čl. 79.)

Dolžnosti učiteljev so položiti prešega (Čl. 82.); poučevati dečo v zmislu čl. 1. in 39. tega zakona; imeti toliko ur, kolikor jih je predpisanih za dotični razred; v redu imeti uradne spise; pravičen biti napram vsem učencem; v dneh, ki jih odredi minister, voditi dečo k službi božji; naznanjati upravitelju neopravičene zamude (Čl. 83.); prevzemati razredni inventar za katerega je materialno odgovoren (Čl. 84.); vsi učitelji se morajo obnašati v službi in izven nje, kakor je to primerno izobraženim ljudem, vzgojiteljem mladine in naroda, dolžni so dajati primer verske, politične in kulturne strplivosti ter se ne smejo pečati s posli, ki se ne skladajo z učiteljskim stanom (Čl. 86.); podpirati morajo vsako delo izven šole, ki se podvzame za širjenje prosvete naroda v duhu tega zakona ter se vnese v proračun posebna vsota za nagrade učiteljem, ki se bodo posebno odlikovali v tem oziru — nagrado za tečajne dolžnosti oblastna prosvetna uprava. (Čl. 89.)

Pravice učiteljev — materialne: Vsi učitelji so državni uradniki po uradniškem zakonu. Učitelji osnovnih šol se razvrščajo v vse grupe II. kategorije, a zabavilje v vse grupe III. kategorije ter napredujejo avtomatično z omejitvijo po čl. 48. uradniškega zakona. (Čl. 92.) Učitelj za defektno dečo, v drugih strok. zavodih, vadicah, ki imajo še posebno strokovno izobrazbo dobe 10%. Učitelji, ki delujejo v šolah pod posebno težimi